

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 2

Суми
Сумський державний університет
2017

територіальних управлінь державної фіскальної служби, а антикорупційні декларації піддаються вдвічі посиленому контролю (як з боку Національного агентства з питань запобігання корупції, так і з боку громадськості).

Враховуючи вищевикладене, податкова декларація та декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є елементами податкової звітності, а остання ще й елементом фінансового антикорупційного контролю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI; ред. станом на 01 квіт. 2017 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112. – Режим доступу до кодексу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Лега О. В. Податкова декларація як складова конструкції податкової звітності / О. В. Лега // Економічні науки. – 2013. – № 10(3). – С. 411–416. – (Сер: Облік і фінанси).

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Шаповалова А. О.

*Студентка V курсу ННІ права
Сумського державного університету
Науковий керівник: Логвиненко М. І.
к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Державна політика України спрямована на європейський та міжнародний досвід, особливо що стосується захисту основоположних прав і свобод людини і громадянина. З урахуванням того, що в провідних країнах вже давно налагоджений і розроблений механізм правового регулювання інституту медіації, зокрема, Австралії Австрії, Бельгії, Німеччині, США та багатьох інших країнах світу, постає актуальність питання ефективного впровадження інституту медіації в Україні, який на сьогодні знаходиться в стадії становлення.

Відповідно до ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. З огляду на це, не завжди рішення є взаємовигідним для сторін, прийняте судом першої інстанції, що спричиняє його

оскарження в майбутньому, а також спонукає до незапланованих витрат грошей. Отже, доцільно вирішувати конфлікт в досудовому порядку шляхом примирення сторін, тим самим запобігти судовому провадженню. Щодо переваг для суспільства медіація призводить до заощадження бюджетних коштів, зменшення кількості осіб в установах виконання покарань, а також відбувається підвищення ролі громадянського суспільства і гуманізація суспільних відносин.

Не зважаючи на численні наукові публікації, на сьогодні, в Україні активне впровадження інституту примирення як досудового врегулювання спорів охоплено тільки теоретично, правовий статус медіації не набув свого законодавчого закріплення, що в свою чергу зумовлює актуальність обраної тематики.

Саме слово «медіація» походить від латинського «mediatio» - посередництво, аналогами є слова «mediation» (англ.), «médiation» (фр.). Взагалі, «медіація» це термін який є загальноживаним на міжнародному рівні, але в сучасному українському законодавстві не закріплений, і немає єдиного підходу до розуміння його сутності. Тому наведемо декілька загальновідомих визначень даного терміну.

Так, наприклад, у Законі України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» медіація надається як переговори за участі нейтрального посередника, добровільний і конфіденційний процес, в якому нейтральна третя сторона допомагає конфліктуючим сторонам досягти взаємоприйнятої угоди, як метод, за яким сторони управляють і володіють як самим процесом так і його результатом – угодою [2].

У Директиві 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи медіація – це структурований процес, незалежно від його назви або посилання на нього, за допомогою якого дві або більше сторін спору намагаються самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору за підтримки медіатора [3].

Крім того, є ряд науковців, в працях яких згадуються поняття медіації. Наприклад, О. В. Белінська, розуміє під поняттям «медіація» добровільний та конфіденційний спосіб вирішення конфліктної ситуації, де медіатор у ході структурованої процедури допомагає учасникам конфлікту вступити у прямі перемовини з метою вироблення спільного рішення щодо проблеми [4, с. 158-159]. Більш вузьке розуміння поняття медіації пропонує, І. Присяжнюк і зазначає, що медіація є альтернативним (досудовим) способом вирішення спорів, у яких третя незалежна особа – медіатор, надає допомогу сторонам у прийнятті взаємоприйняттого рішення [5, с. 65].

Таким чином, медіація - це добровільний процес примирення сторін, з участю третьої сторони - медіатора, який допомагає сторонам вирішити спір. А також, медіатор

не несе відповідальність за рішення, до яких прийдуть сторони він тільки організовує процес, в якому і є відмінність медіації від суду, де рішення приймається суддею. Головна мета медіації - щоб всі сторони були задоволені результатом перемир'я і конкретне вирішення спору виходило з бажання учасників.

Дуже важливо визначити яким чином медіатори можуть допомогти вирішити спір. Існують різні підходи, погляди, пропозиції щодо механізмів здійснення медіації. Зокрема, вони повинні діяти в межах Конституції, законодавства, але коли ми поглянемо на причини конфлікту ми виявимо, що багато залежить від медіатора. Такі якості як розуміння, повага повинні бути притаманні цьому спеціалісту. І дана практика орієнтована на пошук позиції, яка становитиме рішення для обох сторін. Сама медіація є той ресурс який покликаний допомогти знайти шляхи вирішення конфлікту і допомогти знайти відповіді на питання - «Чому власне виник конфлікт, і якими є інтереси кожної із сторін у певній справі, чи можливо знайти спільне рішення?». Важливо наголосити, що інститут примирення є допоміжним, а не єдиним інструментом (саме додатковим), який застосовується поруч з основними у судовому процесі. Разом з різноманітними засобами судового впливу він є тим засобом, який ми сьогодні впроваджуємо та має застосовуватися у ситуаціях коли в справі існують тиск та напруження. Саме в таких випадках медіація для обох сторін є доцільним засобом вирішення конфлікту.

Можна виділити причини низької популярності медіації в Україні: історичні (відсутність традиції звертатися за послугами спеціалістів, які не вказують сторонам «що» і «як» слід робити, а вимагають від сторін самим домовитись і знайти вихід з ситуації мирним шляхом, і їх рішення буде цілком враховувати обидві сторони); інформаційні (нестача інформації про нові соціальні технології та нові техніки в соціологічній практиці); кадрові (нестача кваліфікованих спеціалістів – посередників, які вміють не оцінювати і не диктувати, а координувати та допомагати); економічні (небажання розкривати комерційну інформацію стороннім людям; небажання або відсутність можливості платити за послуги спеціаліста; відсутність чітких критеріїв, які дозволяють оцінити матеріальні втрати при конфліктах); юридичні (використання інших способів вирішення конфліктів); психологічні (недовіра до можливостей спеціаліста посередника).

На нашу думку, перевагами медіації є: доступність порівняно з судом; рішення, яке приймається сторонами, задовольняє обидві сторони; гарантія безпеки комунікації (кожна зі сторін має можливість вийти з процедури на будь-якій її стадії, і буде впевнена, що все що вона розповіла забезпечується принципом конфіденційності); економія ресурсів (час, гроші, сили); дотримання принципу свободи особистості, оскільки рішення приймається добровільно, а не нав'язується кимось; можливість роботи в незвичайних ситуаціях і при

можливості планування; а також можливість особистісного росту для учасників процедури.

Основним принципом, яким керується процес медіації є добровільність. Все що відбувається на цьому процесі залишається між сторонами і посередником – це принцип конфіденційності. Медіатор не може представляти жодну зі сторін, вони разом вибирають його зі списку який надається Центром медіації – це охарактеризовані принципи незалежності та нейтральності. Він не робить власних припущень та суджень у ситуації, яка розглядається – тут діє принцип неупередженості. Також, процес примирення включає в себе такі принципи як: активність і самовизначення сторін, рівноправність сторін та співробітництво.

Суб'єктів процедури медіації і їх правовий статус можна охарактеризувати так, що сторони – фізичні або юридичні особи, які бажають вирішити спір за допомогою зазначеної процедури, що виник в цивільних правовідносинах, в тому числі у зв'язку зі здійсненням підприємницької діяльності або іншої економічної діяльності, а також спори, які виникли в трудових, сімейних та інших правовідносинах. Медіатор – незалежна фізична особа, яка пройшла спеціальне навчання, отримала певні навички, вміє вчасно і головне правильно застосовувати інструменти медіації та залучається в якості посередника у вирішенні спору, у прийнятті сторонами рішення по суті спору. Врегулювання конфлікту відбувається шляхом надання сторонам можливості вивчити всі законні способи вирішення спору, а також, ця дія направлена на досягнення консенсусу.

В Україні є досвід організації навчання і професійної підготовки медіаторів: розроблено декілька варіантів як самостійних програм для навчання медіаторів, так і включених до курсу навчання у межах загальної підготовки спеціалістів гуманітарного профілю (Національний університет «Києво-Могилянська академія» (Український центр медіації (УЦМ) започаткований при Києво-Могилянській Бізнес Школі), Національний університет «Львівська політехніка», Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого» та ін.), але ще не напрацьовані загальні стандарти навчання, відсутня загальна система, не співвіднесені професійні критерії, обмежена кількість вітчизняної фахової літератури. Удосконалення потребує зміст професійної освіти фахівців з медіації [6, с. 220].

Таким чином, в Україні, на відміну від деяких зарубіжних держав, сфера інституту угод перебуває на стадії становлення, але вже на даний час є така можливість отримати нову, перспективну професію, яка буде допомагати вирішувати конфлікти та бути корисною у буденному житті людини. Інститут примирення може стати професією або незамінним доповненням до основного виду діяльності. У кожному разі медіативні

навички та вміння безцінні для всіх, хто стикається у своїй практиці з вирішенням конфліктів і ефективним управлінням людськими ресурсами.

Медіація не має на меті замінити суд, медіація не замість суду, а поруч із судом, і на допомогу суду. І в цьому відношенні, особливо в сучасних умовах, які склалися в Україні цей процес може відіграти дуже важливу роль у вдосконаленні судової системи, і з рештою, у реалізації права людини на звернення до суду. Медіація – не альтернатива суду, а допомога вирішенню не дуже складних спорів, що дало б зняти певне навантаження з судової системи. Інститут медіації полягає у створенні умов для того щоб сторони дійшли до певного рішення, яке задовольняло б обидві сторони. Медіація тільки тоді стане не тільки популярною а й корисною, коли вона буде здійснюватися фаховими людьми з ретельною, професійною підготовкою.

Практикуючий юрист Д. Литвинов дає відповідь на питання : «В чому різниця між судом та медіацією?» На відміну від судового процесу, в якому сторони за допомоги традиційних юридичних засобів прагнуть посилити свої позиції, обґрунтовуючи свої вимоги в рамках встановленого процесу, задача медіатора полягає в направленні уваги сторін у спорі на інтереси, які знаходяться в основі їх позицій. В цьому і полягає принципова різниця між судовим та медіаційним процесом врегулювання спорів – перший працює із позиціями, в той час як медіатор – із інтересами сторін. Аналізуючи інтереси сторони усувають незрозумілості, що розширює їх кругозір. У такому випадку, коли більш чітко виокремлюються інтереси протилежної сторони, відповідно стають більш зрозумілими точки дотику протилежних позицій [7].

В цілому, в Україні не існує спеціального формалізованого законодавства, що регулює здійснення процесу примирення. Але в той же час, не існує і жодної формальної заборони з боку держави сторонам застосовувати цю процедуру. Відповідно до ч. 4 ст. 55 Конституції України держава гарантує можливість кожному будь-якими не забороненими законом способами захищати свої права. Отже, можемо стверджувати, що в Україні є конституційне підґрунтя здійснення медіації [8, С. 2]. На сьогоднішній день перспектива впровадження інституту угод доволі часто обговорюється серед науковців так і практиків, проводяться круглі столи, конференції. Тому деякі науковці зазначають, що поки відповідне законодавство не встановлене, то медіацію слід трактувати через процесуальні норми існуючої нормативно-правової бази.

Підводячи підсумок, необхідно сказати, що інститут примирення сьогодні в Україні недостатньо популярний як в інших провідних країнах світу, і суттєвим недоліком є те, що на законодавчому рівні не закріплений. Оскільки Україна молода країна в якій поступово зароджується такий інститут як медіація, доцільним було б запозичувати

зарубіжний досвід і в подальшому вдосконалювати своє законодавство. Судова практика зарубіжних країн орієнтована на те, щоб більшість конфліктних ситуацій вирішувалася добровільно до судового засідання, при цьому дозволяє суттєво економити час та фінансові ресурси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. -1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу[Електронний ресурс]: Закон України від 18.03.2004 р№1629-IV. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
3. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах: Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи від 21 травня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrmediation.com.ua/files/content/mediation-directive-ukr.pdf>.
4. Белінська О. В. Медіація - альтернативне вирішення спорів / О. В. Белінська // Вісник Вищої ради юстиції. - 2011. - № 1 (5). - С. 158-172
5. Присяжнюк І. Запровадження медіації як форми відновного правосуддя / І. Присяжнюк // Вісник національної академії прокуратури України. - 2012. - № 2(26).- С. 65-69.
6. Самойленко А. Альтернатива судовим баталіям: переговори, медіація та третейський суд. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.npp.com.ua/articles/articles/1991.html>.
7. Литвинов Д. Медіація – ефективна альтернатива судам. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://www.business.ua/kodeks/med_ats_ya_efektivna_alternativa_sudam-357817/.
8. Гайдук А. В. Проблеми законодавчого забезпечення медіації в Україні Часопис Академії адвокатури України.2013. -№19 (2).- С.1-4.